

niet direkt tot uiting brengen kon? De veeboeren beweren dit ten sterkste, met het oog op den voorbeeldigen gras-groei in dit voorjaar.

En nu heb ik nog iets over enkele tulpen te zeggen. Alleen over gecultiveerde, zuivere, enkele. De dubbele vertoonen steeds veel merkwaardige vervormingen.

Ik trof 'n paar *Gele Prinsen*, de(n) een met 5, de(n) ander met 7 meeldraden.

Verder had ik dezen winter in een bloempot een *Rode Duc*, die onder zijn normale hoofdbloem, op gelijke hoogte, nog 2 bijna even groote bloemen ontwikkelde.

Bij *Proserpine* zie ik boven het eerste blad uit den stengel 'n zijsteeltje komen met 'n mooie, rode bloem, en ± 8 cm. er onder 3 spitse, lange schutbladen op gelijke hoogte.

Ik beweer nu niet, dat dit andere jaren *nooit* voorkomt. Mijns inziens vertoonen zich deze verschijnselen thans *vaker dan anders*.

Nu nog één merkwaardige tulp-vergroeiing, die ik bij twee »*Prinsen van Oostenrijk*» aangetroffen heb. Zij hadden een zeer weelderige, vreemdsoortige bladontwikkeling. Op den grond lagen in een rozet 15—20 bladeren, zoodat de nog niet bloeiende tulp aan een *Jucca* denken deed.

Van buiten naar binnen werden deze bladeren smaller, zoodat de breedte van $4\frac{1}{2}$ tot $\frac{1}{2}$ cm. varieerde. De buitenste waren normaal gegroeid; wel zeer groot. De binnenste echter hadden niets van tulpebladeren. Zij hadden volkomen rode punten tot op halve lengte van boven, en waren verder zuiver vierhoekig, in het midden der zijden diep gegroeid. De bloem was normaal; de bol echter weer niet. Geheel buiten het vlies van den ouden tulpebol ontwikkelden zich jonge van geheel anderen vorm dan de gewone klusters. Zij waren geheel rond en zóó aan den ouden gegroeid, dat hun verticale as naar het middelpunt van den ouden bol was gericht.

De bloemsteel was eveneens abnormaal. Van onder dun, werd hij in 't midden veel dikker, en scheen te bestaan uit 3 vergroeide, ronde stengels, zoodat de horizontale doorsnede 3, in een driehoek liggende, cirkels vertoont.

Bijzonder lange katjes kwamen veel voor. Ik vond ze, aan elzen, van $27\frac{1}{2}$ cm.!

De meeste afwijkingen, die ik noemde, wijzen een *te veel* aan, een overvloedige ontwikkeling. Zou dit ook kunnen pleiten voor de meening over onzen *heeten* zomer?

Lisse.

W. E. DE MOL.

EEN EXCURSIE OP SKILGE.

(Vervolg van blz. 158).

II.

ONZE goede Key Swart van Midland had al een kleurig tafereel opgehangen van de massa's »leppeltsjehei«, die ik om West zou vinden. »Beien of leppeltsjehei«, zeggen de echte Schellingers; 't laatste woord met die karakteristieke »tsj«, die aan 't Schellinger dialect zoo'n eigenaardige bekoring geeft. 't Is me overigens een wonderlijk taaltje: mengelmoes van Friesch, Engelsch en Noorsch. Naar 't Oosten is het Noorsche element overwegend; op West spreekt men hoofdzakelijk Friesch; Midland heeft 't zuiverste dialect. Zoo kreeg ik dan in al die stugge, harde klanken, verzacht door een enkele Fransche »g« en de eigenaardige »tsj«, een lang verhaal over Swart's kinderjaren, toen hij uitzwierf en thuis kwam met groote machten »beien«, waar moeder bessensap of jam van maakte. Toen groeide *Vaccinium macrocarpon* nog niet nevens Midland; nu had deze taaie *Ericacea* in de stoere verovering van West naar Oost ook de Midslander duinvalleien vermeersterd. Ik had op onzen dagelijkschen tocht van Midland naar het Noordzeestrand al 'n enkele groene bes met een

rood blosje gevonden, een bes als een ferme hazelnoot. Maar op West, daar kon je volgens Swart je voeten niet vrijzetten van de duizenden bij duizenden »beien«.

De duinvalleien worden er verpacht, alleen om de bessen, en op bepaalde dagen trekt oud en jong uit, om te oogsten. Wagenvrachten gaan naar Wester-Schelling en scheepsladingen »cranberries« verzendt men vnl. naar Engeland; waar ze tot jam worden verwerkt. Swarts inlichtingen werden vergezeld door een tractatie van moeder Mientje: m'n vrouw dronk met moeite haar glas bessensap leeg, ik suggereerde mijzelf terwille van de eigenaardige zaak, dat ik het wrangzure vocht lekker vond.

Enfin, 't gevolg was, dat ik met groote verwachtingen een duinenrij overkluuterde, waarachter volgens m'n verre gids 't beloofde bessenland zich moest uitstrekken. En waarlijk, m'n verwachtingen werden niet beschaamd. Een enorme vallei breidde zich voor mij uit en overall rezen de borden op met de waarschuwende woorden: »Verboden toegang. Bessenplekken.« Nu, voor een hartstochtelijk botanist is artikel 461 een gemeenplaats, waar hij zich al lang niet meer aan stoort. Ik stapte dus brutaal over een heininkje van ijzerdraad heen en... stond rondom in de lepeltjeheide. Zoover ik zien kon een aaneenschakeling van lange, draadachtige stengels met glanzend-groene, hier en daar roodachtige blaadjes met lichter onderkant, waartusschen een enorme hoeveelheid groene bessen met roode wangetjes blonk: kleine, halfrijpe appeltjes.

Vervelend, die groote vacantie in Juli en Augustus. Waarom niet een paar maanden eerder? De vogels zijn uitgebroed: de jonge sterns zeilen met plumpe, ongewisse vleugelslagen boven m'n hoofd. En *Vaccinium macrocarpon*, waarvan ik zoo graag de halfduistere bestuiving had bestudeerd, draagt geen enkel bloemetje meer. Zijn er geen Schellingers, die »De Levende Natuur« lezen en die speciaal dit merkwaardige plantje in z'n bestuiving en vruchtverspreiding kunnen nagaan? Zijn het insecten, die hier bestuiven en vogels, die de bessen verspreiden? Of is het de sterke Noordwester, die het stuifmeel opwolkt en de vruchten voortroft van West naar Oost? Is werkelijk deze *Vaccinium* met een schipbreuk op Skilge geplant?

De krijgende hirundo's boven mijn hoofd gaven geen antwoord op m'n vragen. En de zwevende roofvogel, die in groote kringen zeilde boven de eenzame duinen, gaf evenmin opheldering. Als deze oerbewoners van de duinvalleien eens spreken konden, wat een natuurhistorische en geologische problemen zouden dan hun oplossing nader komen.

't Trof mij, hoe arm hier overigens de vogelwereld was. Een paar nijldige minuta's, tusschen de 12 of 14 hirundo's was alles. Later, op de Bosplaat aan den Oostkant van het eiland, was een gekrioel van duizenden bij duizenden vogels van allerlei slag. Daar filosofeerden de bonte scholeksters over de bliksemsnelle bewegingen van de strandplevieren en schemerden witte wolken van allerlei klein grut tegen den helderen hemel. Weemoedig klonken wulpengeluiden tusschen de heldere klanken van troepjes vrijbuitende tureluren. En kokmeeuwen en sterna's cirkelden met elegante gebaren boven de eenzame duinvallei in de nabijheid. In trotsche wereldverachting staarde een scholekster voor zich uit; met een bijna medelijdende beweging voor de stoffelijke nooden der wereld ontfermde hij zich soms over een klein krabbetje of een garnaaltje.

Ik geloof, dat ik niet te veel zeg, wanneer ik beweer, dat Ter-Schelling gerekend kan worden onder de broedplaatsen van *Sterna macrura*. In een van de duinvalleien achter Midland werd ik onophoudelijk en met veel grooter woede dan ik ooit op Texel zag, door *macrura*'s aangevallen. De booze vogels kwamen tot op een halven meter afstand, zoodat ik duidelijk den tot den top karmijnroodensnavel kon onderscheiden. En tusschen de oude *macrura*'s draalden met lompe slagen jonge exemplaren — te klein en te weinig »vluchtig«, om van Texel hierheen te zijn gevlogen.

Telkens weer verrast door de groote hoeveelheden van *Vaccinium macrocarpon* ging ik verder »om Oost« Duindoorn met al gelende bessen en grijsgroene blaadjes wisselde af met frischgroene gagel. En eindelijk, eindelijk ontdekte ik tegen een grazig duinkantje de wonder-

mooie plant der duinvalleien, *Parnassia*. — Mogelijk zijn andere valleien, waar ik niet botaniseerde, rijk aan deze merkwaardige *Saxifragacea* — hier kon ik maar een heel enkel exemplaar ontdekken, misschien 3 of 4 op mijn heelen zwerftocht. 't Kan zijn, dat de droge zomer van 1911 invloed hierop had. Och, al word je in gedachten zoo langzamerhand een kosmopoliet, wij, eilandbewoners, behouden toch trots jarenlange afwezigheid en ruimere ideeën die eigenaardige verwantschap met en die natuurlijke neiging naar eiland en bewoners, die stugge dialecten en kleiner levensbeschouwing overglanst met de gouden golven van diepgegroeiende sympathie. En m'n oud-Textelsch hart constateerde met een zeker leedvermaak, dat Schellings overvloed van *Vaccinium macrocarpon* totaal werd teniet gedaan door de vegetatie van de overrijke duinpannen in »De Nederlanden« en »'t Groote Vlak«. Wat beteekenden die paar stumperige *Parnassia*'s tegenover de honderden en honderden op m'n eigen eiland! Waar vond ik hier die weelde van *Pirola*'s, *Anagallis*, *Scutellaria*, *Orchis*, *Gentiana*, die Texel maakte tot hét oord voor de duinflora. Bergen met z'n P.p., hoe ook toe te juichen, moet een stumper blijven in vergelijking met die vegetatie. Over 't algemeen was m'n indruk, dat Schellingerland in flora en avifauna bij Texel ver achterstaat. Maar de bewoners — die zijn er veel merkwaardiger, veel echter en dieper dan de doorsnee-inboorling op 't »gouden boltje«. O, die kèrels van Terschelling met hun breede, rustige gebaren en hun ernstige koppen met blauwe kinderoogen — waar zijn die op Texel, wanneer ik een enkelen stoeren visscher of boer van Oudeschild en Oosterend uitzonder? En waar vind ik er de vrouwen zóó vol zachtheid en door die teere religie gelouterd, die een stemming van ruischende vroomheid in dit stille zeedorp geboren doet worden? Een paar verwijtende oogen teekenen stil protest aan tegen deze qualificatie van Textels vrouwen. M'n vrouw is ook 'n Textelsche, lezer!

Maar ik dwaal af en vrees de coupeerende schaar van onze ijverige redactie, die met de ruimte van *D. L. N.* te woekeren heeft. Daarom plaats ik den mensch weer buiten de »levende natuur« en ga weer grasduinen in m'n valleien. Zoo'n *Parnassia* is misschien veel merkwaardiger dan alle filosofen met en zonder logica van de wondere wereld. Die dikke zweefvlieg tenminste heeft geen oog voor den eenigen vertegenwoordiger van »*Homo sapiens*« in deze vlakte over. De gouden kammetjes schitteren in de zon en spiegelen den bezoeker een maaltijd van den heerlijksten honing voor. Met gracieuze bewegingen, telkens doodstil staande in de lucht, laat de handige aviateur zich omlaag. Hij begrijpt niet, waarom juist die eene meeldraad z'n helmknop boven den dikken stamper buigt. Drie andere meeldraden hurken laag om den stamper heen; de vijfde staat wijd uitgespreid en heeft zijn helmknop verloren. Gisteren stond die boven den stempel; morgen zal één van de drie kleine meeldraden uitgroeien en zich naar het midden van de bloem nijgen. Zóó gaat het vijf dagen achtereen; dan hebben alle *Parnassia*meeldraden één dag hun helmknop boven den stempel gedragen.

En m'n »vliegenier« zoekt een nieuwe bloem, die eveneens meer belooft, dan hij geeft: mogelijk is daar het proces van de meeldraadbuing in zijn geheel afgespeeld en wachten de nu rijpe stempels op het fijne pollen, dat de vlieg meedraagt. Bij een gelukkige landing komt juist het pollenplekje op de plaats van de stempels: ieder heeft zoo z'n eigen manier, om te gaan zitten in een bepaalde, gemakkelijke houding! Een mooi voorbeeld van kruisbestuiving, dat aantoon, dat »deze roman uit het bloemenleven« toch niet geheel is geweest een product van »ueber-menschliche« fantasie. De Schellinger boeren dragen m'n mooie *Parnassia* een beter hart toe dan hun Textelsche collega's; die beweren, dat dit plantje de verbreider is van de gevreesde »leverbot«. »Ongansbloemen« zeggen ze, daarbij vergetende, dat de ontwikkeling van die schapenvijand wel noodzakelijk is verbonden aan de lage, moerassige weiden, maar het zeer de vraag blijft, of *Parnassia palustris* in die ontwikkeling een bijzondere rol speelt.

Blaricum.

D. L. DAALDER.